

Blaž Mesec¹

S priznanjem psihoterapevtskega poklica in stroke lahko pridobimo vsi²

Recognition of psychotherapy as an independent profession and autonomous discipline can benefit all of us

V nedavni razpravi o psihoterapiji je bilo izraženo mnenje, da je psihoterapija le (dopolnilna) dejavnost psihiatrov in kliničnih psihologov, zaposlenih v zdravstvu, in ne samostojen poklic, kaj šele veda, ki sodi na univerzo. Ker sem nekoč prepričeval odločevalce, da je socialno delo, ki je danes univerzitetna disciplina, ne le stroka in poklic, ampak tudi veda o tej stroki, in sem takrat premišljeval te reči, se nepoklican vtikam v razpravo med zagovorniki psihoterapije kot dejavnosti v okviru zdravstva in zagovorniki psihoterapije kot samostojnega poklica, ne glede na to, kje se izvaja in kdo plačuje storitve.

Ob tem sporu sem se spomnil, da so se takrat ob razpravi o socialnem delu nekateri opirali na sofizem po zvoku besed. Trdili so, da socialno delo ni veda, ker je "delo", in "delo" pač ni veda. Na koncu so le uvideli, da je socialno delo "delo", stroka, in hkrati veda o tem delu kot samorefleksija stroke. Zdi se, da imamo v zvezi s psihoterapijo opraviti s podobnim sofizmom. Če je psihoterapija »terapija«, to je (po zvoku) »zdravljenje«, naj se izvaja samo v zdravstvenih ustanovah, psihoterapevti pa morajo imeti medicinsko izobrazbo. To je sofizem »po zvoku besed«, ne pa razumen vsebinski sklep.

Psihoterapevti menijo, da medicinska predizobrazba ni nujna za delo v zdravstveni ustanovi, ker težave klientov, ki jih obravnavajo, niso »bolezni« v medicinskem pomenu. Zavračajo »medicinski model« obravnave s togim diagnosticiranjem in medikamentozno terapijo in poudarjajo »opolnomočenje« uporabnikov v pogovoru in zadržano uporabo »zdravil«, češ da ta le lajšajo simptome, ne urejajo pa klientovega doživljanja in odnosov. Če njihovi klienti niso »bolni« in psihoterapevti, kljub svojemu nazivu, ne »zdravijo« na enak način kot zdravniki-psihiatri, je torej sklep, da ne sodijo v zdravstvo, logičen, a nasproten težnji psihoterapevtov. Predlagano je bilo, da bi

¹ prof. dr. Blaž Mesec, univ. dipl. psiholog, meseceksrebrni@gmail.com

² Članek je bil objavljen časopisu v Sobotni prilogi Dela, 4. 11. 2023.

psihoterapijo prekrstili v »svetovanje«. V tem primeru bi bili spet svetovni unikum. Rešitev vidim v nekoliko bolj odprtem razmišljanju. »Zdravljenje« (terapija) je širok in spremenljiv pojem. Tudi znotraj »medicinskega modela« so zdravili in zdravijo »s soncem in svežim zrakom«, z »uravnoteženo prehrano in gibanjem« itd. Lahko bi dopustili, da se zdravi tudi samo s pogovorom in da to sodi v zdravstvo. Odgovori na druga vprašanja v zvezi s poklicem psihoterapevta so sorazmerno lahki.

Ali je psihoterapija dejavnost ali poklic? Dejavnost (aktivnost) je delo, delovanje, vezano na določeno področje, na primer zdravstvena dejavnost in v njenem okviru na primer cepljenje. Cepljenje je zgolj dejavnost in "cepilec" ni poklic. Dejavnost ima status poklica, če je za njeno opravljanje potrebno posebno znanje; če se po obdobju šolanja, uvajanja ali usposabljanja izvaja redno in sistematično; če se ob izvajanju upoštevajo strokovni in etični standardi; če je v kaki obliki plačana. Dodatni kriteriji za poklic so kontinuirano izobraževanje oziroma obnavljanje (osveževanje) in dodajanje znanja, obstoj poklicnega združenja oziroma druge oblike združevanja pripadnikov poklica. In končno: za opravljanje poklica je potrebna formalna licenca. Psihoterapevska dejavnost ustreza vsem tem merilom – je torej poklic – le glede licence, naziva in vpisa v uradni register poklicev so pri nas težave, kar je težko razumeti.

Ali je psihoterapija posebna veda? Osnovni kriteriji obstoja vede so: obstoj posebnega predmeta ali vidika preučevanja, svojske metode in pripadnost sorodni skupini ved. Psihoterapija kot veda preučuje psihoterapevtsko dejavnost, je samorefleksija te dejavnosti. Pri tem uporablja znanstveno metodo, definirano s kriteriji racionalnosti, empiričnosti, kritičnosti, preverljivosti, objektivnosti, sistematičnosti, zanesljivosti, kumulativnosti idr.. Specifičnost njene metode je v udeležnem procesnem raziskovanju in evalvacijskih raziskavah. Kot taka pripada psihoterapevska veda skupini ved o človeškem ravnanju (angl. action sciences; nem. Handlungswissenschaften), kamor sodijo med drugimi veda o socialnem delu, veda o vzgoji in izobraževanju (pedagogika), organizacijske vede, veda o športu (kineziologija) in – na koncu a ne nazadnje – medicina, veda o zdravljenju.

Poglavitna zunanja merila obstoja posebne vede so: obstoj priznanih visokošolskih programov in akademskih ustanov, ki zagotavljajo izobraževanje v tej vedi; raziskovalna dejavnost, strokovna in znanstvena publicistika, strokovna in znanstvena društva in združenja. Vse naštetu obstaja na področju psihoterapije v Sloveniji, kar so večkrat navedli predhodniki v tej razpravi.

S priznanjem psihoterapevskega poklica, stroke in vede (izobraževanja in raziskovanja) lahko pridobijo vsi, ki so si zdaj v laseh: psihiatri bi lahko še naprej poleg psihiatričnega zdravljenja izvajali psihoterapevtsko dejavnost po

svoji presoji. Klinični psihologi bi še naprej pomagali psihiatrom pri diagnosticiranju duševnih bolezni, poleg tega pa bi lahko ob ustreznem dodatnem usposabljanju izvajali psihoterapevtsko dejavnost. Psihoterapevti bi lahko opravljali svoj poklic v zdravstvu ali zunaj zdravstva, v okviru javnih zavodov ali zasebne prakse. Vsi trije poklici pa bi lahko sodelovali v dobro uporabnikov, kar se med razumnimi ljudmi tako ali tako že dogaja, vseeno kje. Če zaradi napredka strok zdravstvena blagajna lahko uvrsti na svoj seznam druge nove storitve, bo uvrstila tudi psihoterapijo.